

Autio Roosa

Positiivinen pedagogiikka oppilaiden sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen vahvistajana

Kandidaatin tutkielma
KASVATUSTIETEIDEN JA PSYKOLOGIAN TIEDEKUNTA
Kasvatustieteet Luokanopettaja
2023

Oulun yliopisto

Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta

Positiivinen pedagogiikka oppilaiden sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen vahvistajana
(Roosa Autio)

Kandidaatin tutkielma, 33 sivua

Toukokuu 2023

Kandidaatin tutkielmani tavoitteena on selvittää positiivisen pedagogiikan ja sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen yhteyttä. Tämän yhteyden lisäksi tutkielmassani keskityn myös selvittämään, miten opettaja voi positiivista pedagogiikka hyödyntämällä vahvistaa oppilaiden sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja. Tutkielma on toteutettu kuvailevana kirjallisuuskatsauksena ja siinä on hyödynnetty kansainvälisiä ja suomalaisia aineistoja ja kirjallisuutta, joiden luotettavuus on tarkistettu.

Positiivinen pedagogiikka on positiiviseen psykologiaan pohjautuva pedagoginen suuntaus. Positiivisessa pedagogiikassa keskiössä on onnellisuuden, hyvinvoinnin, kukoistuksen ja luontevahvuuksien vaaliminen ja opettaminen. Positiivisessa pedagogiikassa arvostetaan sosiaalisia taitoja, vuorovaikutusta ja myönteisiä ihmissuhteita osana yksilön hyvinvointia ja menestymistä. Keskeisessä roolissa positiivisessa pedagogiikassa on myös emotionaaliset taidot, myönteisten tunteiden vaaliminen ja haastavien tunteiden käsitteleminen. Emotionaaliset taidot nähdään positiivisessa pedagogiikassa myös onnellisuutta ja hyvinvointia lisäävinä.

Sosiaaliset ja emotionaaliset taidot ovat osa yksilön sosioemotionaalista kompetenssia. Näihin taitoihin lukeutuu muun muassa muiden tunteiden tunnistaminen ja ilmaiseminen, tunteiden hyödyntäminen ongelmanratkaisussa, myönteisten tunteiden ylläpitäminen ja sosiaalisten taitojen hyödyntäminen toimittaessa yhteistyössä muiden kanssa. Sosiaalisilla ja emotionaalisilla taidoilla on suuri merkitys hyväksytyksi tulemisen ja sosiaalisen osallisuuden kokemisen kanalta läpi koko elämän kaaren.

Opettajalla on useita keinoja vahvistaa oppilaiden sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja positiivisen pedagogiikan keinoilla. Tutkielmassani perehdyn näihin keinoihin erityisesti positiivisen psykologian perma-teorian kautta, joka on Martin Seligmanin kehittämä hyvinvointiteoria. Perma-teoria soveltuu hyvin positiivisen pedagogiikan toteuttamisen taustaksi ja mahdollistaa hyvinvoinnin ja sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen vahvistamisen tarkastelun.

Avainsanat: positiivinen pedagogiikka, sosiaaliset taidot, emotionaaliset taidot, positiivinen psykologia, sosiaalinen äly, tunneäly

Sisältö

1. Johdanto	4
2. Tutkimuksen toteutus.....	6
3. Positiivinen pedagogiikka	8
3.1 Positiivinen psykologia.....	8
3.2 Positiivisen psykologian sovellus positiivisessa pedagogiikassa.....	10
3.3 Positiivinen pedagogiikka sosiaalisten taitojen kehityksen näkökulmasta.....	11
3.4 Positiivinen pedagogiikka emotionaalisten taitojen kehityksen näkökulmasta.....	13
3.5 Positiivinen pedagogiikka käytännössä	14
4. Sosiaaliset ja emotionaaliset taidot.....	15
4.1 Määrittelyä.....	15
4.2 Sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen opetuksen merkitys	16
4.3 Tunneäly, Sosiaalinen älykkyys ja synnynnäinen temperamentti sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen taustalla.....	17
4.3.1 Tunneäly.....	17
4.3.2 Sosiaalinen älykkyys.....	18
4.3.3 Synnynnäinen temperamentti	19
5. Positiivisen pedagogiikan vaikutus oppilaiden sosiaalisiin ja emotionaalisiin taitoihin.....	21
5.1 Yhteys ja myönteiset suhteet.....	21
5.2 Oppilaan kunnioitus.....	22
5.4 Ennakointi ja turvallinen kouluympäristö.....	23
5.3 Yhteistyö vanhempien kanssa.....	24
6. Tutkimuksen tulokset.....	26
6.1 Positiivisen pedagogiikan ja sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen yhteys.....	26
6.2 Positiivisen pedagogiikan vaikutus oppilaiden sosiaalisiin ja emotionaalisiin taitoihin.....	27
7. Pohdinta.....	29
Lähteet	30

1. Johdanto

Positiivinen pedagogiikka on tutkimusalana melko uusi ja Suomessa vähän tutkittu. Tähän positiiviseen psykologiaan nojaavaan pedagogiseen suuntaukseen on kuitenkin kiinnitetty merkittävästi huomiota maailmanlaajuisesti ja sen potentiaalia ja hyötyjä kasvatuksen kentällä on huomioitu jo laajasti. Positiivisen pedagogiikan luonne ja toimintatavat saivat minut vakuuttuneeksi jo ensimmäisellä kerralla, kun aihe tuli esiin luokanopettajaopinnoissa. Positiiviseen pedagogiikkaan liittyvät lämmin vuorovaikutus, hyvän huomaaminen ja myönteisten tunteiden nostaminen keskiöön kohtasivat täydellisesti omien ajatusteni kanssa siitä, millainen opettaja haluan tulevaisuudessa olla ja mitä asioita haluan opetuksessani korostaa. Positiivinen pedagogiikka on myös tutkimuksissa nostettu esiin oppilaiden hyvinvoinnin ja kouluilon edistäjänä, joka mielestäni tekee aiheen tutkimisesta erittäin ajankohtaisen, sillä nuorten hyvinvoinnin heikentyminen on Suomessa merkittävä yhteiskunnallinen ongelma. Jo lapsuudessa edistetty hyvinvointi on arvokasta ja se ehkäisee mahdollisesti myöhemmin elämässä ilmeneviä hyvinvoinnin ongelmia (THL, 1.3.2023).

Positiivisessa pedagogiikassa keskitytään olennaisesti lapsen sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen oppimiseen ja arvostamiseen. Sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen opettaminen on nostettu esiin myös perusopetuksen opetussuunnitelmassa (2014), joka kieltä osaltaan niiden yhteiskunnallisesta arvostuksesta ja merkityksestä lapsen koulu-uran ja myöhemmän elämän kannalta. Useat tutkimukset ovat todistaneet vahvojen sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen lisäävän lasten hyvinvointia, koulumenestystä ja ennustavan parempaa menestystä myös muilla elämän osa-alueilla tulevaisuudessakin. Esimerkiksi Webster-Stratton ja Reid (2014) kirjoittavat tutkimusartikkelissaan, että lasten kyky hallita tunteitaan ja käyttäytymistään ja kyky muodostaa merkityksellisiä ystävyyssuhteita on tärkeä edellytys kouluvalmiudelle ja opinnoissa menestymiselle. Heidän mukaansa sosiaalisesti pätevät lapset menestyvät akateemisesti paremmin ja vajaan sosiaaliset taidot ovat vahva ennuste koulussa huonosti menestymiselle. (Webster-Stratton ja Reid, 2014). Myös Ahonen (2017) toteaa laajan tutkimusnäytön osoittavan sen, miten sosiaalisilla ja emotionaalisisilla taidoilla on vahva yhteys siihen, miten lapsi menestyy varhaiskasvatuksessa, koulussa ja aikuisuudessa (Ahonen, 2017, s.17).

Sosiaalisissa ja emotionaalisisissa taidoissa itseäni kiinnosti erityisesti niiden vahva vaikutus ihmisen menestymiseen elämän eri osa-alueilla. Koen, että sosiaalisesti ja emotionaalisesti älykkäät ja taitavat ihmiset omaavat erityisen hyvät valmiudet elämässä menestymiseen. Mielestäni

sosiaalista ja emotionaalista älykkyyttä ja osaamista ei saa opetuksessa jättää muiden taitojen ja loogisen älykkyyden varjoon. Sosiaalisessa ja emotionaaliossa kyvykkyydessä itseäni kiinnosti myös niihin vaikuttavat mahdolliset biologiset tekijät. Näitä biologisia tekijöitä ovat esimerkiksi ihmisen synnynnäinen temperamentti, tunneäly ja sosiaalinen älykkyys. Tarkastelen tutkimuksessani myös sitä, onko lapsen sosiaaliseen ja emotionaaliseen älykkyyteen mahdollista vaikuttaa ja minkälaisessa roolissa synnynnäinen temperamentti on sosiaalisen ja emotionaalisen kehityksen kannalta.

Ahonen (2017) tuo esiin aikuisen roolin olevan erittäin keskeinen lapsen sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen kehityksessä. Hänen mukaansa lapsen sosiaaliset ja emotionaaliset taidot kehittyvät tiiviissä vuorovaikutuksessa lapsen ja häntä ympäröivän sosiaalisen todellisuuden kautta. Hän tuo esiin myös sen, miten kasvatusinstituutiot ovat keskeinen osa lapsen sosiaalista todellisuutta, joten ne vaikuttavat merkittävästi lasten sosiaalisiin ja emotionaalisiin taitoihin. (Ahonen, 2017, s.13–14, 18). Opettajan vaikutus ja opettajan käyttämien pedagogisten menetelmien ja ratkaisujen vaikutus lasten sosiaalisiin ja emotionaalisiin taitoihin on siis kiistämätön ja tutkimuksessani haluan selvittää miten erityisesti positiivisen pedagogiikan toteuttaminen ja soveltaminen vaikuttaa lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen kehitykseen.

Tutkimukseni tutkimuskysymykset ovatkin seuraavat:

1. Miten positiivinen pedagogiikka ja sosiaaliset ja emotionaaliset taidot ovat yhteydessä toisiinsa?
2. Miten opettaja voi positiivista pedagogiikkaa hyödyntämällä vahvistaa oppilaiden sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja?

Tutkielmani keskeinen tavoite on tuoda esiin käytännön keinoja, joilla opettaja voi positiivista pedagogiikkaa hyödyntämällä vahvistaa oppilaiden sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja. Lisäksi tavoittelen tietouden lisäämistä positiivisen pedagogiikan hyödyntämisestä ja sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen merkityksestä ja opettamisesta. Halusin tehdä tutkielman aiheesta, josta aidosti olen kiinnostunut ja jotka koen merkityksellisiksi ja hyödylliseksi tulevaisuuden luokanopettajan ammattini kannalta. Halusin tutkielman tuovan esiin myös konkreettisia keinoja, joiden avulla opettaja voi ryhtyä tuumasta toimeen vahvistamalla oppilaiden sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja positiivisen pedagogiikan menetelmillä. Koen tutkimuksen aiheen myös ajankohtaiseksi ja yhteiskunnallisesti merkittäväksi, joka lisäsi innostustani ja kiinnostustani tutkimuksen tekemiseen.

2. Tutkimuksen toteutus

Toteutan tutkimukseni laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Karkeimmillaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus ymmärretään aineiston ja analyysin muodon kuvaukseksi (Eskola ja Suoranta, 1998, s.11). Tarkemmin määriteltynä toteutan tutkimuksen kuvailevana kirjallisuuskatsauksena, joka Salmisen (2011) mukaan on yksi yleisimmin käytetyistä kirjallisuuskatsauksen perustyypeistä. Salminen luonnehtii kuvailevaa kirjallisuuskatsausta yleiskatsaukseksi, jossa ei ole määritelty tiukkoja ja tarkkoja sääntöjä. Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa käytettävän aineistot ovat Salmisen mukaan laajoja ja tutkittava ilmiö pystytään kuvaamaan laaja-alaisesti ja tarvittaessa luokittelemaan tutkittavan ilmiön ominaisuuksia. (Salminen, 2011). Koen kuvailevan kirjallisuuskatsauksen olevan sopivin vaihtoehto tutkimuksen toteuttamiseksi, sillä tämän tutkielman ollessa ensimmäinen tutkimukseni, halusin valita tutkimusmenetelmän, joka tuntuu itselle mieluisalta ja helposti lähestyttävältä. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus sopii hyvin myös tutkimukseni luonteeseen, sillä sen avulla pystyn kuvailemaan tutkimukseeni liittyvät aiheet laajasti ja monipuolisesti sekä luokittelemaan ja tarkastelemaan omilta osiltaan erilaisia ominaisuuksia, joita tutkimani aiheet sisältävät.

Pyrin tutkimuksessani tuomaan esiin monipuolisesti eri tutkijoiden tutkimuksia aiheestani ja hyödynnän sekä kansainvälistä että suomalaista kirjallisuutta. Näin lisään tutkimukseni luotettavuutta, joka Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan lisää tutkimuksen vahvistusta toisten tutkimusten tuloksista. (Eskola ja Suoranta, 1998). Pyrin kartoittamaan tutkimuksessani keskeisimmät tutkijat ja tutkimukset sekä positiivisen pedagogiikan että sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen tutkimuskentältä. Haluan tuoda molempien aiheiden kohdalta esiin sekä kansainvälisesti merkittävät tutkijat että Suomessa aiheita tutkineet tutkijat. Koen suomalaisen tutkimuksen hyödyntämisen merkittäväksi oman tutkimukseni kannalta siksi, että tutkimukseni tavoitteena on, että se voisi olla yleistettävissä ja hyödynnettävissä Suomen koulukontekstissa ja opetustyössä.

Tutkimukseni haluan toteuttaa luotettavasti ja eettisesti. Tutkimuksessani tulen huomioimaan eettisyyden noudattamalla tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja eli rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta. Aion tutkimuksessani ottaa huomioon muiden tutkijoiden tekemän työn ja viittaa muiden tekemiin tutkimuksiin ja julkaisuihin asianmukaisella tavalla ja annan heidän saavutuksilleen niille kuuluvan arvon. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2021). Tut-

kimuksen luotettavuuden pyrin toteuttamaan hyödyntämällä laajaa tutkimus- ja kirjallisuusmateriaalia, joka kattaa sekä aiheideni johtavat ja perustavat tutkimukset sekä uudemmat aiheesta tehdyt tutkimukset Suomessa ja kansainvälisesti.

3. Positiivinen pedagogiikka

Tässä luvussa käsittelen ja avaan positiivisen pedagogiikan teoreettisen viitekehyksen yleisellä tasolla ja määrittelen siihen keskeisesti sisältyvät käsitteet niistä aiemmin tehtyjen tutkimusten ja kirjallisuuden pohjalta. Yleisemmän katsauksen jälkeen syvennyn tarkastelemaan positiivista pedagogiikkaa tarkemmin tutkielmani näkökulmasta eli positiivisen pedagogiikan vaikutuksesta sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen kehitykseen. Lisäksi tarkastelen mitä positiivisen pedagogiikan toteuttaminen on käytännössä arjen koulutyössä aiempien tutkimusten ja kirjallisuuden pohjalta.

3.1 Positiivinen psykologia

Uusitalo-Malmivaara (2014) tuo esiin, miten positiivisen psykologian alkusysäyksenä nähdään American Psychologist-lehden juhlanumeron (2000) Seligmanin ja Csikszentmihalyin kirjoitus heidän omista kokemuksistaan. Sen jälkeen positiivinen psykologia on tämän vuosituhannen puolella muotoutunut monihaaraiseksi tieteenalaksi, jonka kenttään kuuluu ajattelun ja käyttäytymisen ilmiöiden tutkimista. Ideana positiivisessa psykologiassa on diagnosoida hyvää ja löytää jokaisesta ihmisestä vahvuudet, joiden avulla sekä oma että yhteisön hyvinvointi paranee. (Uusitalo-Malmivaara, 2014).

Seligman ja Csikszentmihalyin (2000) mukaan positiivisen psykologian kentällä arvostetaan subjektiivisia hyvinvoinnin, tyytyväisyyden, toivon, optimismin ja onnellisuuden kokemuksia. Yksilötasolla he pitävät arvokkaina muun muassa kykyä rakkauteen, rohkeutta, ihmissuhdetaitoja, sinnikkyyttä, anteeksiantoa ja omaperäisyyttä. Ryhmätasolla positiivisessa psykologiassa heidän mukaansa arvostetaan piirteitä, jotka vievät ihmisiä kohti parempaa kansalaisuutta. Näitä piirteitä on esimerkiksi suvaitsevaisuus, vastuullisuus, kohteliaisuus, maltillisuus ja työ-moraali. (Seligman & Csikszentmihalyi, 2000).

Seligman ja Csikszentmihalyin (2000) määrittelevät positiivisen psykologian tavoitteen kirjoituksessaan. Heidän mukaansa positiivisessa psykologiassa tavoitteena on, että psykologiassa ei keskityttäisi vain huonojen asioiden ja ongelmien korjaamiseen, vaan keskityttäisiin rakentamaan myös elämän parhaita ominaisuuksia. (Seligman & Csikszentmihalyi, 2000). Ojanen (2014) lisää positiivisen psykologian tavoitteisiin kuuluvan myös sellaisten ympäristöjen ja olosuhteiden etsimisen ja kehittämisen, jotka edistävät ihmisen myönteistä kasvua ja kehitystä (Ojanen, 2014, s. 6–7).

Ojanen (2014) määrittelee positiivisen psykologian tutkivan ihmisen vahvuuksia, kykyä selviytyä elämän ongelmista ja keinoja, joilla ihmisen hyvinvointia voidaan edistää. Ojanen luettelee positiivisen psykologian kiinnostuksen kohteina olevan esimerkiksi hyvä elämä ja sen edistäminen, ihmisen negatiiviset ja positiiviset tunteet, lapsen kasvun kannalta parhaat elinolosuhteet, ihmisten välinen vuorovaikutus sekä ihmisten lahjakkuudet ja vahvuudet. (Ojanen, 2014, s. 6–7).

Perma-teoria

Seligman (2011) toteaa positiivisen psykologian keskeisimmän aiheen olevan hyvinvointi. Hänen mukaansa hyvinvoinnin tärkein mittari on kukoistus ja positiivisen psykologian tavoitteena on lisätä kukoistusta ja löytää ihmiselle kukoistusta tuottavat asiat. (Seligman, 2011). Norrish, Williams, O'Connor ja Robinson (2013) määrittelevät kukoistuksen tarkoittamaan yksilön positiivista ja tavoiteltavaa elämän tilaa, jossa ihminen elää lahjojaan ja vahvuuksiaan hyödyntäen. Samalla heidän mukaansa kukoistava ihminen tuottaa hyvinvointia, onnellisuutta ja myönteisyyttä sekä itselleen, että lähipiirilleen. (Norrish, Williams, O'Connor & Robinson, 2013). Seligman (2011) esittelee kehittämänsä positiiviseen psykologiaan liittyvän hyvinvointiteorian nimeltä Perma-teoria. Perma-teoria koostuu Seligmanin mukaan viidestä elementistä, jotka ovat myönteiset tunteet (positive emotion), sitoutuminen (engagement), ihmissuhteet (relationships), merkityksellisyys (meaning) ja saavuttaminen (accomplishment). Näitä viittä elementtiä yhdistää kolme tunnusomaista piirrettä, jotka ovat hyvinvoinnin tukeminen, niiden tavoittelu itsensä vuoksi, ja mitattavuus itsenäisesti erillään muista elementeistä. (Seligman, 2011).

Leskisenoja (2016) erittelee tarkemmin, millaisista asioista Seligmanin hyvinvointiteorian elementit koostuvat. Ensimmäisestä elementistä eli myönteisistä tunteista Leskisenoja nostaa esiin seuraavat tunteet: ilon, kiitollisuuden, optimismin ja toivon sekä sinnikkyuden. Hänen mukaansa näillä tunteilla on suuri merkitys oppilaan hyvinvointiin ja suoriutumiseen. Seuraavan elementin eli sitoutumisen kohdalla Leskisenoja nostaa sitä keskeisesti edistäviksi tekijöiksi flow-ilmiön ja mindfulnessin. Kolmannen elementin eli ihmissuhteiden osalta Leskisenoja nostaa esiin merkityksellisinä kannustavan ja turvallisen kouluilmapiirin, opettaja-oppilassuhteen, oppilaiden keskinäiset suhteet ja kodin ja koulun yhteistyön. Merkityksellisyys, eli perma-teorian neljäs elementti koostuu Leskisenojan mukaan luontevahvuuksista ja oppilaiden osallisuudesta. Viimeisen elementin, eli saavuttamisen kohdalla Leskisenoja nostaa esiin onnistumisen kokemukset ja tavoitteiden asettamisen. (Leskisenoja, 2016, s. 38–77).

3.2 Positiivisen psykologian sovellus positiivisessa pedagogiikassa

Positiivinen psykologia on Avolan ja Pentikäisen (2020) mukaan keskittynyt omissa tutkimuksissaan ja interventioissaan aikuisten onnellisuuden ja hyvinvoinnin tutkimiseen. Heidän mukaansa positiivinen pedagogiikka taas on keskittynyt omassa tutkimushaarassaan oppilaiden ja kouluuyhteisön hyvinvoinnin, kukoistuksen ja oppimistulosten hyvinvoinnin edistämisen tutkimukseen. Positiivinen pedagogiikka on pääasiassa rakennettu ja tutkittu positiivisen psykologian interventioiden avulla, joita on toteutettu lasten ja nuorten parissa kouluissa. (Avola ja Pentikäinen, 2020, s. 17–18).

Seligman, Ernst, Gillham, Reivich ja Linkins (2009) määrittivät positiivisen pedagogiikan olevan yhdistelmä perinteisten taitojen ja onnellisuuden ja hyvinvoinnin opettamista. He korostavat sitä, miten positiivinen pedagogiikka vaalii onnellisuuden ja hyvinvoinnin opettamista. Seligman ja kollegat kirjoittavat, että onnellisuutta ja hyvinvointia tulisi opettaa koulussa kolmesta perusteesta. Näiden perusteiden mukaan hyvinvoinnin opettaminen toimii vastalääkkeenä masennukselle, toimii välineenä elämäntyytyväisyyden lisäämiseen ja on apuna parempaan oppimiseen ja luovempaan ajatteluun. (Seligman ym., 2009).

Leskisenoja (2016) kertoo väitöskirjatutkimuksessaan positiivisen psykologian nostaneen maailmanlaajuisen kiinnostuksen positiiviseen kasvatukseen, joka tarjoaa koulutyöhön myönteisen ja voimavaraperustaisen suhtautumistavan. Tutkimuksen tulokset osoittivat, että positiiviseen psykologiaan nojautuvien positiivisen pedagogiikan käytänteiden hyödyntäminen koulussa edistää oppilaiden kouluintoa ja viihtyvyyttä sekä lisää luokan myönteistä ilmapiiriä ja vuoro-vaikutusta. (Leskisenoja, 2016). Leskisenojan (2017) mukaan positiivinen pedagogiikka voidaan yksinkertaistettuna ymmärtää positiivisen psykologian soveltamisena opetus- ja kasvatustoimintaan. Myös Leskisenojan mukaan koulutyöskentelyssä keskitytään tällöin edistämään oppilaiden hyvinvointitaitoja ja vahvaa luonnetta. Lisäksi Leskisenoja avaa positiivisen pedagogiikan näkökulmaa koulutyöskentelyssä siten, että koulut ovat paikkoja, joissa oppilaat kehittävät älyllisiä valmiuksiaan ja hankkivat runsaan valikoiman erilaisia vahvuuksia, hyveitä ja taitoja hyvinvoivan ja tyydyttävän elämän saavuttamiseksi. (Leskisenoja, 2017, s. 5).

Trogen (2020) nostaa esiin sen, miten positiivisessa pedagogiikassa keskiössä on lapsen aktiivinen toimijuus, lapsen osallisuus, vahvuudet ja myönteiset tunteet. Trogenin mukaan positiivisessa pedagogiikassa tavoitellaan sekä kasvattajan, että kasvatettavan kukoistusta. Hän määrittelee kukoistuksen koostuvan kolmesta osasta, jotka ovat emotionaalinen hyvinvointi, sosiaalinen hyvinvointi ja psykologinen hyvinvointi (Trogen, 2020, s. 16, 18). Näistä osa-alueista

tutkimukseni näkökulmasta keskeisessä osassa on luonnollisesti emotionaalinen hyvinvointi ja sosiaalinen hyvinvointi, sillä ne liittyvät keskeisesti oppilaiden sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen kehittymiseen. Emotionaalisella hyvinvoinnilla Trogen tarkoittaa sitä, että ihmisen tunteet ovat elämässä tasapainossa ja ihminen on tyytyväinen elämäänsä monella eri osa-alueilla. Lisäksi emotionaalinen hyvinvointi kattaa ihmisen kyvyn selvitä elämän vastoinkäymisistä. Sosiaalisen hyvinvoinnin Trogen määrittelee kattavan ihmisen kokemuksen arvostuksesta ja ryhmään kuulumisesta. Tämän lisäksi ihminen kokee sosiaalisessa hyvinvoinnissa hyväksynnän erilaisia ihmisiä kohtaan ja kokee, että hänen toiminnallaan on merkitystä ryhmälle ja että hänen elämänsä sisältää myönteisiä ja merkityksellisiä ihmissuhteita. (Trogen, 2020, s. 16).

Hyvinvoinnin yhteyden positiiviseen pedagogiikkaan tuo esille myös Uusitalo-Malmivaara ja Vuorinen (2017). He tuovat esiin hyvinvoinnin lisäämisen luonteenkasvatuksen ja luonteen vahvuuksien näkökulmasta. Luonteenkasvatuksen Uusitalo-Malmivaara ja Vuorinen määrittelevät ennen kaikkea taito-opetuksiksi. Heidän mukaansa maltillisuus, sinnikkyys, näkökulman otto ja huumorintaju ovat opittavia taitoja. Luonteenkasvu alkaa lapsuuden kokemuksista, ympäröivästä maailmasta, onnistumisesta ja haasteista, pystyvyydestä ja omasta toimijuudesta. Myönteinen luonteenkasvu tapahtuu välittävässä ja turvallisessa vuorovaikutuksessa, myötätuntoisessa ilmapiirissä. (Uusitalo-Malmivaara ja Vuorinen, 2017, s. 19–21).

3.3 Positiivinen pedagogiikka sosiaalisten taitojen kehityksen näkökulmasta

Sosiaaliset taidot ovat Salmivallin (2005) mukaan useiden tutkijoiden mielestä yksi sosiaalisen kompetenssin osa-alueista. Sosiaalinen kompetenssi on käsitteenä monimutkainen ja siihen sisällytetyt osa-alueet ovat hyvin monen tasoisia, mutta toisaalta ne liittyvät vahvasti toisiinsa. (2005, s. 72). Tämän tutkielman kontekstissa keskityn käsittelemään pääasiassa sosiaalisia taitoja, joka Salmivallin (2005) mukaan korostavat yksilön käyttäytymistä ja sen oppimista (Salmivalli, 2005, s. 72–73).

Salmivallin (2005) mukaan sosiaalisia taitoja pidetään opittuina. Hänen mukaansa sosiaalisesti taitava käyttäytyminen on tehokasta ja tilanteeseen sopivaa sanallista tai sanatonta toimintaa, joka optimoi sosiaalisen vahvistamisen eli toisten myönteisen reagoimisen. Vaikka Salmivallin mukaan sosiaaliset taidot ovat usein opittuja, hän korostaa sitä, miten sosiaaliseen käyttäytymiseen vaikuttavat monenlaiset asiat. Näitä vaikuttavia asioita on esimerkiksi ihmisen synnynnäi-

nen temperamentti, yleinen emotionaalisuus ja tunteiden säätely. Yleisesti ajatellaan, että sosiaalisten taitojen puutetta voidaan tunnistaa ja sen myötä näiden taitojen lisääntymistä voidaan edistää. (Salmivalli, 2005, s. 79).

Goleman (1995) toteaa ihmissuhdekykyjen kasvavan kahden tunnekyvyn perustalle, omien tunteiden hallinnalle ja empatialle. Ihmissuhdekyvyillä Goleman tarkoittaa sosiaalisia taitoja, jotka hän määrittelee mahdollistavan tehokkaan vuorovaikutuksen ihmisten kanssa, ja joiden avulla luomme itsestämme mielikuvia, innostamme ja rohkaisemme muita sekä suostuttelemme ja vaikutamme ja saamme muut tunteen olonsa mukavaksi. (Goleman, 1995, s. 146).

Positiivisen pedagogiikan perusajatuksiin kuuluu taustaoletus siitä, että lapsen vahvuuksien tunnistaminen on oppimisen ja hyvinvoinnin tukemisen edellytys. Nämä vahvuudet kehittyvät lapsilla sosiaalisessa vuorovaikutuksessa merkityksellisten ihmisten kanssa arjen toimintaympäristöissä. Kun koulussa toteutetaan positiivista pedagogiikkaa, silloin huomioidaan lapsen vahvuudet ja tämä toiminta edistää positiivisen ja kunnioittavan vuorovaikutuksen kehittymistä koulu yhteisössä. (Kumpulainen, Mikkola, Rajala, Hilppö & Lipponen, 2014, s. 201–202).

Myös Trogenin (2020) mukaan positiivisessa kasvatuksessa hyvät ihmissuhteet nähdään ihmisen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäjänä. Hyvät sosiaaliset taidot omaava lapsi voi luoda ystävyysuhteita melkein kuin itsestään ja on usein oppinut nämä taidot aikuisilta. Hyvät sosiaaliset taidot omaava lapsi kykenee ratkaisemaan ongelmia ja konflikteja, ilmaisemaan toiveensa vakuuttavasti ja selkeästi, pyytämään anteeksi, kun ovat väärässä ja pysymään kannassaan, kun kokevat olevansa oikeassa. (Trogen, 2020, s. 115–116). Näin ollen sosiaalisten taitojen vahvistamisella on positiivisessa pedagogiikassa keskeinen rooli lasten hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta.

Positiivisessa pedagogiikassa keskiössä olevat myönteiset tunteet ja tunnetilat ja niiden kokeminen vaikuttavat myös Uusitalo-Malmivaaran (2014) mukaan ihmisten sosiaalisiin kontakteihin siten, että myönteisiä tunteita tuntevat ihmiset luovat ja ylläpitävät helpommin sosiaalisia kontakteja. Positiiviset tunnetilat parantavat ihmisten sosiaalista liittymistä ja tämä vaikuttaa myönteisesti ihmisen terveyteen ja hyvinvointiin, joka jälleen lisää ihmisen myönteisiä tunteita ja antaa paremman mahdollisuuden luoda ihmissuhteita. (Uusitalo-Malmivaara, 2014, s. 16). Myönteisten tunteiden kokeminen positiivista pedagogiikkaa hyödyntäen näin ollen edesauttaa oppilaiden sosiaalisten taitojen hyödyntämistä sosiaalisten kontaktien ja ihmissuhteiden luomisessa ja vaikuttaa positiivisesti oppilaiden hyvinvointiin.

3.4 Positiivinen pedagogiikka emotionaalisten taitojen kehityksen näkökulmasta

Lahtinen ja Rantanen (2019) määrittelevät emotionaaliset taidot eli tunnetaidot seuraavasti: ”Tunnetaidot tarkoittavat siis kaikkia niitä taitoja, joita käytät yrittäessäsi vaikuttaa siihen, miltä sinusta itsestäsi tai toisesta ihmisestä tuntuu. Tunnetaidot ovat tunteiden säätelyn keinoja. Säätely koettuja tunteita, niiden voimakkuutta ja niiden ilmaisua. Hyvät tunnetaidot tarkoittavat sitä, että tiedostat ja ymmärrät tunteet, jotka tilanteeseen liittyvät, ja että osaat toimia niin, että tunteet tulevat huomioituiksi.” (Lahtinen ja Rantanen, 2019, s. 18). Nämä tunnetaidot koostuvat Lahtisen ja Rantasen (2019) mukaan tiedoista ja taidoista. Tiedoilla tarkoitetaan sitä, että ihminen tiedostaa miltä itsestä tai toisesta tuntuu ja taidoilla tarkoitetaan ihmisen kykyä viedä tiedot käytäntöön eli ajatella ja toimia muut huomioiden. (Lahtinen ja Rantanen, 2019, s. 19).

Avola ja Pentikäinen (2019) kirjoittavat myönteisten tunteiden ja niiden merkityksen ihmisen hyvinvoinnin lähteenä olevan keskeisiä positiivisen psykologian tutkimuskohteita. Näin ollen taito huomata, vaalia ja vahvistaa myönteisiä tunteita on positiivisen pedagogiikan mukainen tunnetaito. Myönteisillä tunteilla on positiivisessa pedagogiikassa erityinen asema, sillä ne lisäävät onnellisuutta ja hyvinvointia. (Avola ja Pentikäinen, 2019, s. 120, 122). Vaikka positiivinen pedagogiikka keskittyy myönteisten tunteiden vaalimiseen ja vahvistamiseen se ei Kumpulaisen, Mikkola, Rajalan, Hilpön ja Lipposen (2014) mukaan kuitenkaan pois sulje myöskään kielteisten tunteiden tai haasteellisiksi koettujen asioiden käsittelyä osana lasten oppimista ja hyvinvointia edistävää kasvatustoimintaa (Kumpulainen ym., 2014, s. 203).

Jalovaaran (2006) mukaan peruskoulun tunnekasvatuksen lähtökohtana on myönteinen ja kannustava ilmapiiri. Lisäksi Jalovaara korostaa turvallisen ilmapiirin luomisen tärkeyttä. Tämä turvallinen ilmapiiri on perusedellytys, jotta kasvattajasta voi tulla lapselle tunnemalli, jonka kommunikointi ja ongelmanratkaisutavat ovat sekä käyttäytymis- että toimintamalleja lapselle. (Jalovaara, 2006, s. 96). Myös Trogen (2020) nostaa esiin positiivisessa kasvatuksessa ajatuksen rakkausperusteisesta kasvatuksesta, jossa kasvattaja luo lapsille turvallisen ja myönteisen ilmapiirin osoittamalla lapselle lämpöä ja rakkautta. Hänen mukaansa lämmön ja rakkauden osoittaminen lapselle lisää lapsen ystävällisyyttä, sosiaalisuutta, tunteiden säätelyä ja toisten huomioon ottamista, eli useita tärkeitä sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja. Lisäksi rakkaudella ja kunnioituksella kasvatettu lapsi oppii Trogenin mukaan rakastamaan ja kunnioittamaan muita ihmisiä. (Trogen, 2020, s. 12).

3.5 Positiivinen pedagogiikka käytännössä

Uusitalo-Malmivaara ja Vuorinen (2017) tuovat esiin luontevahvuudet osana positiivista pedagogiikkaa ja korostavat sitä, miten käytännön positiivisessa pedagogiikassa keskeistä on ihmisen oman erikoislaatuisuuden huomioiminen ja ratkaisujen ja myönteisten toimintamallien antaminen kieltojen sijaan. Heidän mukaansa positiivisen luonnekasvatuksen ideana on jalostaa jokaisen persoonallista potentiaalia kohti parasta muotoaan. (Uusitalo-Malmivaara ja Vuorinen, 2017, s. 24).

Kumpulainen, Mikkola, Rajala, Hilppö & Lipponen (2014) avaavat positiivisen pedagogiikan menetelmiä siten, että positiivisen pedagogiikan menetelmät on rakennettu mahdollisimman helpoiksi ottaa käyttöön koulun arjen kasvatustyössä. Heidän mukaansa keskeisessä roolissa on dokumentointi, jonka avulla jaetaan lapsen elämän tärkeät asiat yhteisesti ja samalla seurataan lapsen kehitystä, kokemusmaailmaa ja tapaa havainnoida erilaisia ilmiöitä, itseään ja maailmaa. Dokumentoinnin he kertovat luovan perustan myönteiselle vuorovaikutusilmapiirille, yhteisöllisyydelle ja kasvatuskumppanuudelle.

Kumpulainen ja kollegat (2014) tiivistävät positiivisen pedagogiikan menetelmät arjen kasvatus- ja opetustyössä kolmeen periaatteeseen. Nämä periaatteet ovat (1) Lapsen kannustaminen omien elämäkokemusten havainnointiin sekä tunteiden ja vahvuuksien tunnistamiseen. (2) Lapsen asettaminen aktiiviseen toimijan asemaan tarjoamalla hänelle mahdollisuus kokemusten ja tunnetilojen dokumentointiin. (3) Lapselle mahdollisuuksien luominen omien elämäkokemusten jakamiseen ja yhteiseen merkityksenantoon. (Kumpulainen ym., 2014, s. 203–204).

4. Sosiaaliset ja emotionaaliset taidot

Tässä pääluvussa käsitellään sosioemotionaalisten taitojen teoreettista viitekehystä ja määritellään siihen keskeisesti kuuluvat käsitteet aiempien tutkimusten ja kirjallisuuden pohjalta. Aluluvuissa keskitytään käsittelemään sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja ja niiden kehitykseen vaikuttavia tekijöitä. Näiden tekijöiden tarkastelu antaa pohjan sille, miten sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja on mahdollista kehittää koulussa ja mitä opettajan tulisi huomioida, jotta voi tuloksellisesti kehittää oppilaiden sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja käyttämillään pedagogisilla menetelmillä.

4.1 Määrittelyä

Malouffin ja Schutten (2014) mukaan tunnetut psykologit E.L. Thorndike ja Howard Gardner ymmärsivät, että kognitiiviset taidot ovat vain yksi useista älykkyyden tyypeistä. Muita älykkyyden tyyppisiä ovat Thorndiken ja Gardnerin mukaan sosiaaliset ja emotionaaliset taidot, musiikilliset taidot ja kehon liiketaidot. Malouffin ja Schutten (2014) luettelevat sosiaaliin ja emotionaaliin taitoihin lukeutuvan muun muassa omien ja muiden tunteiden tunnistaminen ja ilmaiseminen, tunteiden hyödyntäminen tehokkaasti ongelmanratkaisussa, realistinen itseluottamus, myönteisten tunteiden ylläpitäminen ja sosiaalisten taitojen monipuolinen hyödyntäminen toimittaessa yhteistyössä muiden kanssa. (Malouff ja Schutte, 2014).

Kuorelahti, Lappalainen ja Viitala (2012) määrittelevät sosiaaliset ja emotionaaliset taidot osaksi yksilön sosioemotionaalista kompetenssia. Heidän mukaansa sosioemotionaalinen kompetenssi voidaan määritellä monin tavoin, mutta he yleistävät sen tarkoittavan kykyä luoda ja ylläpitää positiivisia sosiaalisia ja emotionaalisia vuorovaikutussuhteita omia ja tilannekohtaisia resursseja hyödyntäen. He korostavat sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen olevan tärkeitä hyväksytyksi tulemisen ja sosiaalisen osallisuuden kokemiselle ja sen muodostumisen on keskeinen yli koko elämänkaaren ulottuva kehitystehtävä. Sosiaalinen kompetenssi on yläkäsite, johon kuuluu muun muassa itsesäätely- ja tunnetaidot sekä sosiaaliset taidot. (Kuorelahti, Lappalainen ja Viitala, 2012, s. 205–206).

Ahonen (2017) määrittelee sosiaaliset ja emotionaaliset taidot joukoksi erilaisia taitoja, joita lapsi tarvitsee tunteidensa käsittelemiseen ja muiden ihmisten kanssa toimimiseen rakentavalla tavalla. Hänen mukaansa sosiaalinen ja emotionaalinen kehitys nivoutuvat käytännön elämässä tiukasti toisiinsa, että niiden erottelu ei usein ole tarpeellista. (Ahonen, 2017, s. 13).

4.2 Sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen opetuksen merkitys

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014) nostaa esiin sosiaaliset ja emotionaaliset taidot osaamisen laaja-alaisissa tavoitteissa sekä 1–2-vuosiluokkien ja 3–6-vuosiluokkien kohdalla. Vuosiluokkien 1–2 kohdalla on opetussuunnitelmassa määritelty laaja-alaisessa tavoitteessa: itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3) seuraavasti: ”He harjoittelevat omien tunteiden tunnistamista ja ilmaisemista ja esimerkiksi leikkien ja draaman avulla kehittävät tunnetaitojaan.” Vuosiluokkien 3–6 kohdalla samassa laaja-alaisessa tavoitteessa: itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3) todetaan sosiaalisista ja emotionaalisisista taidoista seuraavasti: ”Yhteisessä työskentelyssä oppilaat voivat kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan. Pelien ja leikkien sekä yhteisten tehtävien yhteydessä opitaan ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitys ja harjoitellaan päätöksentekoa.” Laaja-alaisissa tavoitteissa on Perusopetuksen opetussuunnitelman (2014) mukaan 1–2-vuosiluokilla tavoitteena edellytyksien itsensä tuntemisen ja arvostamisen vahvistaminen, oman identiteetin muodostuminen ja kestävä elämäntapa. Kestävässä elämäntavassa korostuvat esimerkiksi yhdessä toimimisen taidot. Vuosiluokilla 3–6 korostetaan laaja-alaisissa tavoitteissa identiteetin rakentumista vuorovaikutuksessa toisten ihmisten ja ympäristön kanssa ja ystävyys- ja hyväksytyksi tulemisen merkitystä. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, 2014).

Darling-Hammond (2015) pitää ihmisten sosiaalisen ja emotionaalisen älykkyyden ja taitojen kehittämistä yhtä tärkeänä ihmisrodun selviämisen kannalta kuin teknisen kehittymisen ja taitojen kehittämistä. Hänen mukaansa kaikkien nuorten ja lasten tulee kyetä tunnistamaan ja käsittelemään tunteitaan. Hän korostaa tämän olevan tärkeää etenkin niiden oppilaiden kohdalla, jotka elävät stressaavissa olosuhteissa. Näin pyritään välttämään, että negatiiviset tunteet kuten pelko, kipu ja ahdistus eivät ylikuormita oppilaita ja he oppivat samalla tunnistamaan ja kunnioittamaan toisten tunteita, ratkaisemaan ongelmia, osallistumaan toisten hyvinvoinnin edistämiseen ja ymmärtämään, että ongelmat ja haasteet ovat osa oppimista ja elämää ja selviytyvät niistä. Lasten ja nuorten tulee Darling-Hammondin mukaan kehittää taitoja, jotka mahdollistavat itsesääntelyn ja asenteita, jotka tukevat heidän minäpystyvyyttänsä ja sosiaalista osallisuutta. Näitä taitoja lapset voivat oppia silloin, kun he tuntevat, että heistä välitetään ja pidetään huolta. (Darling-Hammond, 2015, s. 11–12).

Weissberg, Durlak, Domitrovich ja Gullotta (2015) korostavat sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen merkitystä nuorison ja lasten sekä hyvinvoinnin, että koulumenestyksen näkökulmasta.

Heidän mukaansa keskeinen kasvattajien tavoite on kasvattaa lapsia, jotka ovat tietoisia, vastuullisia, huolehtivia ja sosiaalisesti kykeneviä. Nämä taidot omaavat lapset tulevat todennäköisimmin olemaan positiivisia perheiden ja yhteisöjen jäseniä, vaikuttavia kansalaisia ja tuottavia työntekijöitä. Sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen opettamisella on Weissbergin ja kollegoiden mukaan myös keskeinen rooli nuorille ja lapsille ongelmia aiheuttavien tekijöiden ehkäisyssä. Näitä tekijöitä on muun muassa kiusaaminen, väkivalta ja päihteet. (Weissberg, Durak, Domitrovich ja Gullotta, 2015, s. 3, 4–5).

Myös Kuorelahti, Lappalainen ja Viitala (2012) toteavat Darling-Hammondin (2015) tapaan sosiaalisesti ja emotionaalisesti kyvykkäiden lasten pystyvän paremmin käsittelemään elämässä eteen tulevia vaikeuksia ja paineita ja toteavat lisäksi vahvan sosiaalisen ja emotionaalisen kyvykkyyden toimivan suojatekijänä, jos lapsen elämässä on paljon riskitekijöitä. Kuorelahti ja kollegat (2012) korostavat näiden seikkojen lisäksi sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen merkitystä lasten osallisuuden näkökulmasta. Heidän mukaansa koulun edistäessä lasten sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja edistetään samalla myös lasten osallisuuden kokemusta. He lisäävät vielä osallisuuden olevan asia, johon kasvetaan yhteisön jäsenenä ja sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen olevan kehityksellisiä ja opittuja taitoja, mistä syystä koulujen tulisi edistää sosiaalista ja emotionaalista kyvykkyyttä. (Kuorelahti, Lappalainen ja Viitala, 2012, s. 208–209).

Myös Jalovaaran (2006) mukaan tiedollisen opetuksen rinnalla koulun tärkeä tehtävä on kehittää myös lasten elämisen taitoja, joihin sosiaaliset ja emotionaaliset taidot kuuluvat. Hän kertoo tunne- ja sosiaalisten taitojen parantavan lasten kouluviihtyvyyttä, lisäävän motivaatiota koulutyöhön, edistävän työrauhaa ja ehkäisevän koulukiusaamista. (Jalovaara, 2006, s.98).

4.3 Tunneäly, Sosiaalinen älykkyyys ja synnynnäinen temperamentti sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen taustalla

4.3.1 Tunneäly

Goleman (1997) esittelee tunneällyn olevan muun muassa taitoa motivoida itseään ja olla sinnikäs vaikeuksien edessä, mielihaluja hillintää, kykyä siirtää tarpeiden tyydytystä, omien mielentilojen hallintaa, taitoa ajatella selvästi kaikissa tilanteissa, empatiaa ja toivoa. Golemanin mukaan tunneäly on keskeisessä roolissa vaikuttamassa ihmisen menestymiseen elämässä. Hä-

nen mukaansa ihmiset, joilla on kehittyneet tunnekyvyt ovat paremmassa asemassa kaikilla elämänaalueilla, niin rakkaudessa kuin perhe-elämässä kuin työelämässäkin. Goleman tuo esiin keskeisen seikan tunneälystä yhdistettynä koulukontekstiin ja pedagogiseen näkökulmaan. Hänen mukaansa nimittäin tunneälyä voidaan oppia ja kehittää lapsuudessa, jos sitä lapsille opetetaan. (Goleman, 1997, s.55). Keskeistä tämän tutkielman näkökulmasta tunneälyssä on juuri sen opetettavuus ja kehitettävyyys, jota myös opettaja voi toteuttaa.

Virtasen (2015) mukaan tunne ja äly toimivat kiinteässä yhteydessä toisiinsa ja käyvät vuoropuhelua keskenään. Tunne ja äly ovat hänen mukaansa vahvasti kietoutuneita toisiinsa, joten niiden erottaminen toisistaan on arkielämässä hankalaa ja jopa mahdotonta. Virtanen (2015) esittää, että useat tunneälyn mallit jakavat yhteisen määritelmän. Tämä määritelmä on kyky tunnistaa ja säädellä tunteita niin itsessämme kuin muissa. Määritelmä pitää sisällään itsetietoisuuden, tunteiden hallinnan, sosiaalisen tietoisuuden ja sosiaalisen kyvykkyyden. Nämä neljä kompetenssialuetta pitävät sisällään tunneälyn ominaispiirteitä eli sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja, jotka perustuvat tunneälyyn. (Virtanen, 2015, s. 30).

Barnes (2020) esittelee Howard Gardnerin (1993) moniälykkyysteorian ja nostaa siitä esiin kaksi tunneälyyn keskeisesti liittyvää älykkyyttä. Nämä älykkyudet ovat interpersoonallinen älykkyys ja intrapersoonallinen älykkyys. Intrapersonallisessa älykkyudessa on kyse yhteyden löytämisestä omiin tunteisiin ja tuntemuksiin ja interpersoonallisessa älykkyudessa on kyse ihmissuhteista, muiden kanssa kommunikoinnista ja muiden tunteiden tunnistamisesta. Barnesin mukaan näiden älykkyyksien opettaminen oppilaille alkaa siitä, että opettaja tulee tietoisemmaksi tunteistaan. Keskeistä Barnesin mukaan on se, että opettaja kykenee tunnistamaan ja tuntemaan oppilaiden tuntemat tunteet ja pystyy opettamaan oppilaille tunteista. Interpersoonallista ja intrapersoonallista älykkyyttä voidaan opettaa lapsille puhumalla heille tunteista, antamalla oppilaille tilaa puhua omista tunteistaan, tunteiden nimeämisellä ja tunteiden tunnistamisella. (Barnes, 2020 s.17–19, 77–78).

4.3.2 Sosiaalinen älykkyys

Goleman (2007) toteaa, että psykologit eivät ole päässeet yksimielisyyteen siitä, mitkä ihmisen kyvyistä on sosiaalisia ja mitkä emotionaalisia ja se ei ole ihme, sillä nämä taidot lomittuvat toisiinsa. Hän on kuitenkin tullut tutkimuksessaan siihen tulokseen, että sosiaalinen äly on tärkeää erottaa tunneälystä, sillä näin sosiaalista älyä pystytään tarkastelemaan ihmislajille omi-

naisia sosiaalisia kykyjä tuoreessa valossa. Näin pystytään hänen mukaansa tarkemmin huomiomaan mitä vuorovaikutuksessa todella tapahtuu. Goleman jakaa sosiaalisen älykkyyden osatekijät kahteen laajaan kategoriaan. Nämä kategoriat ovat sosiaalinen tietoisuus ja sosiaalinen kyvykkyys. Sosiaalinen tietoisuus on Golemanin mukaan kirjo, joka ulottuu toisen ihmisen sisäisen tilan aistimisesta hänen tunteidensa ja ajatustensa ymmärtämiseen sekä monimutkaisten tilanteiden lukemiseen. Sosiaaliseen tietoisuuteen hän on listannut sisältyvän vaistonvaraisen empatian, emotionaalisen virittäytymisen, empaattisen tarkkuuden ja sosiaalisen kognition. Vaistonvarainen empatia tarkoittaa Golemanin mukaan toisten tunteisiin samaistumista ja sannaattomien tunteiden havaitsemista. Emotionaalinen virittäytyminen taas hänen mukaansa tarkoittaa keskittynyttä kuuntelemista ja toisen aaltopituudelle virittäytymistä. Empaattisen tarkkuuden Goleman määrittelee tarkoittavan toisen ihmisen ajatusten, tunteiden ja aikeiden ymmärtämistä. Sosiaalinen kognitio on hänen mukaansa ihmissuhteiden maailman toimintaperiaatteiden ymmärtämistä. Toinen kategoria sosiaalinen kyvykkyys rakentuu Golemanin mukaan sosiaalisen tietoisuuden varaan ja sen ansiosta kanssakäyminen on sujuvaa ja tarkoituksenmukaista. Tähän sosiaaliseen kyvykkyyteen sisältyy synkronia eli sujuva sanaton vuorovaikutus, hyvän vaikutelman antaminen, vaikutusvalta ja huolenpito. (Goleman, 2007, s. 92–93).

4.3.3 Synnynnäinen temperamentti

Ahonen (2017) tuo esiin biologian eli geneettisen perimän heijastumisen lapsen sosiaaliseen ja emotionaaliseen kehitykseen. Hän mainitsee temperamenttipiirteet ja neurologisen perimän synnynnäisiksi ominaisuuksiksi, joita ei voida kasvatuksella muuttaa toisenlaisiksi. Hän kuitenkin huomioi kasvatuksellisilla keinoilla olevan mahdollista tukea lapsen sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen kehitystä riippumatta geneettisistä lähtökohdista. (Ahonen, 2017, s.14).

Keltikangas-Järvinen (2010) määrittelee temperamentin olevan osittain perinnöllinen, siis geneettisesti määräytynyt, ja osittain seurausta niistä biologisista eroista, joita ihmiselle on syntynyt raskausaikana sellaisissa asioissa kuin autonomisen hermoston reagoitiherkkyys ja -voimakkuus ja aivojen metabolia. Temperamentti on hänen mukaansa persoonallisuuden pohja, joka tarkoittaa ihmisen synnynnäistä valmiutta reagoida tietyllä tavalla ympäristön ärsykkeisiin tai toimia tietyllä tavalla. Temperamentti vaikuttaa myös siihen mitkä ympäristön ärsykkeet herättävät ihmisen mielenkiinnon, miten ihminen reagoi ja mitkä asiat hän kokee palkitsevina ja mitkä rankaisuuksina. (Keltikangas-Järvinen, 2010, s. 28–30).

Keltikangas-Järvisen (2010) mukaan sosiaalisuus on temperamenttipiirre ja sosiaaliset taidot ovat osa yksilön persoonallisuutta. Hän korostaa sosiaalisuuden ja sosiaalisten taitojen olevan eri asioita, sillä sosiaalisuus on hänen mukaansa synnynnäistä ja sosiaaliset taidot ovat opittuja. Hän määrittelee sosiaalisuuden tarkoittavan halua olla muiden ihmisten kanssa ja sosiaaliset taidot tarkoittavat kykyä olla muiden kanssa. Vaikka Keltikangas-Järvinen erottelee sosiaalisuuden ja sosiaaliset taidot, hän kuitenkin toteaa sosiaalisuuden auttavan sosiaalisten taitojen saavuttamisessa. Hän tuo esiin kaksi tapaa, joilla sosiaalisuus vaikuttaa sosiaalisten taitojen kehitykseen. Ensiksi palaute, jonka sosiaalinen ihminen saa muilta, lisää hänen taitojaan. Sosiaalinen ihminen hakeutuu kontaktiin muiden kanssa ja saa samalla jatkuvasti harjoitusta. Toiseksi sosiaalinen ihminen pitää toisten hyväksyntää erityisen tärkeänä ja siksi kiinnittää huomiota käyttökseen ja pyrkii ylläpitämään sellaista käytöstä, jonka seurauksena muut pitävät hänestä. (Keltikangas-Järvinen, 2010, s. 53).

Sosiaaliin taitoihin liittyy sosiaalisuuden lisäksi myös muita temperamenttipiirteitä. Keltikangas-Järvinen (2010) nostaa sensitiivisyyden tärkeäksi sosiaaliin taitoihin vaikuttavaksi temperamenttipiirteeksi. Sensitiiviset lapset oppivat hänen mukaansa muita aikaisemmin huomioimaan ja tulkitsemaan toisten tunteita. Sensitiiviset ihmiset aistivat tunnelmia ja havaitsivat milloin sosiaalinen tilanne muuttuu, he myös näkevät herkästi toisten pinnan alle ja huomaavat jos toinen ihminen pyrkii peittämään aitoja tunteitaan. (Keltikangas-Järvinen, 2010, s. 59–60). Näin ollen erityisesti sensitiivisyydellä on temperamenttipiirteenä myös merkittävä vaikutus ihmisen emotionaaliin taitoihin ja niiden kehitykseen.

5. Positiivisen pedagogiikan vaikutus oppilaiden sosiaalisiin ja emotionaalisiin taitoihin

Tässä pääluvussa tarkastelun kohteena on tutkimuskysymykseni ja siihen vastaaminen. Miten positiivisen psykologian perma-teoriaan pohjautuvaa positiivista pedagogiikkaa hyödyntämällä ja soveltamalla arjen koulutyössä voidaan vahvistaa oppilaiden sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja? Näkökulmani on pääasiassa opettajalähtöinen ja keskityn pääasiassa käsittelemään tilanteita, joissa luokanopettaja voi oman luokkansa kanssa toimia positiivisen pedagogiikan menetelmillä kehittämällä oppilaidensa sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja.

5.1 Yhteys ja myönteiset suhteet

Leskisenoja (2016) nostaa esiin perma-teorian kolmannen elementin eli ihmissuhteiden yhteydessä myönteisen opettaja-oppilassuhteen. Hänen mukaansa opettaja-oppilassuhde on yksi merkityksellisimmistä oppilaan koulupolun muotoutumisen kannalta. Leskisenoja tarkastelee myönteisen opettaja-oppilassuhteen vaikutuksia muun muassa oppilaiden hyvinvoinnin, kouluviihtyvyyden, oppimistulosten ja sosiaalisten taitojen näkökulmasta. Hän tuokin esiin, miten myönteinen opettaja-oppilassuhde ja opettajan emotionaalisesti tarjoama tuki edistävät kaikkia näitä tarkasteltuja näkökulmia. (Leskisenoja, 2016, s. 58–60).

Trogenin (2020) mukaan se, miten toimimme kasvattajana lasten kanssa vuorovaikutuksessa, on merkittävässä roolissa vaikuttamassa kasvatuksen laatuun ja ohjauksen onnistumiseen. Hän listaa viisi peruspilaria, jonka varaan positiivinen kasvattaja kasvatuksensa rakentaa. Nämä pilarit ovat yhteys, kunnioitus, ennakointi, empaattinen johtajuus ja positiiviset rajat. Trogenin mukaan näiden pilareiden päälle on hyvä rakentaa elämäntaidot, kuten hänen mukaansa muun muassa hyvinvointi-, tunne-, vuorovaikutus-, ja sosiaaliset taidot. (Trogen, 2020, s. 32–33). Käsittelen seuraavaksi muutamia näistä peruspilareista perma-teorian ja sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen kehityksen valossa.

Trogen nostaa tärkeimmäksi positiivisen kasvatuksen pilariksi yhteyden, sillä ilman yhteyttä ei hänen mukaansa voida opettaa mitään. Yhteyden rakentaminen auttaa hänen mukaansa luomaan turvallisen kiintymyssuhteen, joka on jokaisen ihmissuhteen vuorovaikutuksen päätaivoite. Positiivinen kasvatusta ohjaa Trogenin mukaan turvallisen kiintymyssuhteen luomiseen. Jotta opettaja voi luoda tämän turvallisen kiintymyssuhteen oppilaisiin hänen tulee olla läsnä,

luoda lapsille turvan ja nähdäksi tulemisen tunteen. Lisäksi opettaja on lapselle lohduttaja vastoinkäymisiä kohdattaessa. Turvallisen kiintymyssuhteen etuna on Trogenin mukaan muun muassa lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen kehittyminen monilla tavoilla ja se ennustaa lapsille menestystä esimerkiksi useissa erilaisissa ihmissuhteissa pitkin elämää. (Trogen, 2020, s. 32–33).

Myös Webster-Stratton (2011) kirjoittaa opettajan myönteisten suhteiden luomisen oppilaisiin kehittävän oppilaiden sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja. Hänen mukaansa opettajan osoittaessa oppilailleen välittämistä, huomiota ja sitoutumista hyvien suhteiden kehittämiseen, myös luokan ilmapiiri kehittyy tämän myötä yhteistyöhaluisemmaksi, lämpimämmäksi ja käyttäytymisongelmat vähentyvät. Jotta opettaja voi osoittaa oppilaille näitä piirteitä on hänen Webster-Strattonin (2011) mukaan hyvä käyttää aikaa oppilaiden tuntemaan oppimiseen myös kouluajan ulkopuolella. Esimerkiksi opettaja voi myös viettää oppilaidensa kanssa aikaa välitunneilla tai ruokailussa. Kun opettaja toimii tällä tavoin hän luo itsensä, oppilaiden ja perheiden välille positiivisten ja myönteisten tunteiden ja kokemusten varaston. (Webster-Stratton, 2011, s. 33).

Webster-Strattonin (2011) mukaan yksi keskeisimmistä tavoista edistää myönteisten suhteiden kehittymistä oppilaiden kanssa on oppilaiden kuunteleminen. Kun opettaja kuuntelee oppilaiden käsityksiä, mielipiteitä ja tuntemuksia omasta oppimisestaan hän vie opetusta oppilaskeskeisen oppimisen suuntaan. Tämä oppilaskeskeinen oppiminen ja oppilaiden kuunteleminen pienentää kuilua opettajan tavoitteiden ja oppilaiden motiivaation välillä. Kun opettaja kuuntelee oppilaita, osoittaa kiinnostusta heidän osaamisensa ja mielenkiinnon kohteiden kohtaan hän voi kohottaa oppilaiden itsetuntoa ja luottamusta. Lisäksi kuunteleva opettaja saa oppilaat tuntemaan itsensä arvostetuiksi ja tärkeiksi ja näin ollen edistää opettaja-oppilas-suhdetta kannustavammaksi ja luotettavammaksi, joka osaltaan edistää oppilaiden koulumenestystä. (Webster-Stratton, 2011, s. 35).

5.2 Oppilaan kunnioitus

Trogen (2020) nostaa positiivisen kasvatuksen lähtökohdaksi yhteyden jälkeen seuraaviksi peruspilareiksi lapsen kunnioituksen ja ennakkoinnin opettajan toiminnassa. Kunnioituksen Trogen määrittelee kaksisuuntaiseksi eli opettaja kunnioittaa oppilasta ja oppilas opettajaa. Lapsi oppii aikuiselta sosiaalisen mallintamisen avulla ja silloin, kun opettaja toimii kunnioittavasti oppilaita ja muita kohtaan, oppilaat oppivat toimimaan kunnioittavasti muita kohtaan. Kunnioittavaa mallia ja kohtelua näyttämällä opettaja antaa oppilaille esimerkkiä muun muassa

siitä, miten puhumme muille ihmisille ja ratkaisemme ristiriitoja ja että vaikeidenkin tunteiden vallassa osaamme puhua kunnioittavasti ja rauhallisesti. (Trogen, 2020, s. 50–51). Lapsi saa tästä esimerkin sosiaalisesti ja emotionaalisesti hyvästä toimintamallista. Trogen kannustaa opettajia kunnioittavan toimintamallin antamisen lisäksi osoittamaan kunnioitusta oppilaita kohtaan esimerkiksi sillä, että opettaja antaa lasten tehdä valintoja (Trogen, 2020, s. 50). Myös Webster-Stratton (2011) nostaa esiin oppilaiden mahdollisuuden valintojen tekemiseen olevan keskeisessä roolissa edistämässä opettajan ja oppilaiden toimivia suhteita. Hänen mukaansa opettajan antaessa oppilaille tilaisuuden tehdä valintoja, opettaja samalla osoittaa kunnioitusta oppilaitaan kohtaan. Tällainen kunnioitus on Webster-Strattonin mukaan erittäin tärkeä luottamuksellista suhdetta rakennettaessa. Luottamuksellinen ja välittävä suhde taas hänen mukaansa johtaa myönteiseen vaikutukseen oppilaiden itsetunnon, tunne-elämän ja sosiaalisten taitojen kehityksessä. (Webster-Stratton, 2011, s. 38, 43).

Leskisenoja (2016) käsittelee oppilaiden osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia osana permatheorian neljättä pilaria eli merkityksellisyyttä. Hän tuo esiin oppilaiden osallisuuden kokemuksen vaikuttavan positiivisesti esimerkiksi oppilaiden kouluviihtyvyyteen, onnellisuuteen, vuorovaikutustaitoihin, itsetuntoon, koulun ilmapiiriin ja opettaja-oppilassuhteisiin. (Leskisenoja, 2016, s. 72–74).

5.4 Ennakointi ja turvallinen kouluilmapiiri

Trogenin (2020) mukaan ennakointi on yksi positiivisen kasvatuksen peruspilareista. Ennakoinnissa on Trogenin mukaan kyse ristiriitatilanteiden vähentämisestä etukäteen, sekä erilaisiin tilanteisiin toimivan ratkaisun miettimisestä etukäteen. Hän korostaa ennakoivan kasvatuksen olevan siirtymistä reaktiivisesta proaktiiviseen toimintaan eli reagoinnista ennakointiin. Ennakointia tulee Trogenin mukaan toteuttaa myös siten, että oppilaan ympäristöstä, esimerkiksi luokkahuoneesta, viritellään sellainen, että se vähentää oppilaan kuormitusta ja stressiä. (Trogen, 2020, s. 53–55).

Myös Webster-Strattonin (2011) mukaan ennakoiva opettaja ja ennustettavissa oleva oppimisympäristö luovat turvallista kouluilmapiiriä. Hänen mukaansa ennakoiva opettaja ja ennustettavissa oleva oppimisympäristö tuovat oppilaille turvallisuuden ja levollisuuden tunnetta, joka edistää heidän menestymistään. Ennakoitavissa olevaan ja turvalliseen oppimisympäristöön liittyy hänen mukaansa opettajan antamat selkeät käskyt ja säännöt. Käskyjen ja sääntöjen kohdalla on hänen mukaansa tärkeää huomioida tasapaino lasten valintojen ja aikuisten sääntöjen

välillä. Hän kehottaa opettajaa ratkaisemaan ongelmatilanteita yhdessä oppilaiden kanssa ja harjoittelemaan vallan jakamista. Oppilaiden tutustuttaminen neuvottelu- ja keskustelutaitoihin on hänen mukaansa erinomaista harjoitusta ristiriitatilanteiden ratkaisemisesta. (Webster-Stratton, 2011, s. 45–61). Opettajan jakaessa valtaa oppilaiden kanssa turvallisessa oppimisympäristössä hän mahdollistaa näin oppilaiden sosiaalisten taitojen kehitystä. Samalla oppilaat saavat osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien kokemuksia, jotka Leskisenojan (2016) mukaan ovat yhteydessä myös perma-teorian merkityksellisyyden elementtiin.

Leskisenoja (2016) nostaa esiin turvallisen kouluilmapiirin osana perma-teorian ihmissuhdelementtiä. Hän tarkastelee kannustavan ja turvallisen kouluilmapiirin vaikutusta oppilaiden kouluviihtyvyyteen, menestykseen, oppimismotivaatioon ja sosiaalisiin ja emotionaalisiin taitoihin. Kannustavan ja turvallisen kouluilmapiirin kohdalla hän korostaa opettajan asemaa ja opettaja-oppilassuhteen merkitystä sekä luokan vuorovaikutusta. Leskisenoja (2016) viittaa Downeriin, Rimm-Kaufmaniin ja Piantaan (2007) sekä La Paroon, Piantaan & Stuhlmaniin (2004), joiden mukaan korkeatasoisen vuorovaikutuksen luokissa opettajat tunnistavat oppilaiden yksilölliset tarpeet, solmivat lämpimiä ja huolehtivaisia suhteita oppilaisiin, suosivat oppilaiden autonomiaa, huomioivat oppilaiden näkökulmat, kiittävät toivotusta käyttäytymisestä ja ilmaisevat selkeästi toimintaa koskevat säännöt ja odotukset (viitattu lähteessä Leskisenoja, 2016, s. 57). Kannustavassa ja turvallisessa kouluilmapiirissä, jossa on korkeatasoista vuorovaikutusta, toteutuu siis useat perma-teorian elementteihin liittyvät näkökulmat. Kuten esimerkiksi edellä mainitut lämpimät ja huolehtivat suhteet osana ihmissuhteita. Lisäksi oppilaiden näkökulmien huomioiminen osana merkityksellisyyttä ja selkeästi esitetyt säännöt ja odotukset osana turvallista kouluilmapiiriä ja samalla ihmissuhteiden elementtiä.

5.3 Yhteistyö vanhempien kanssa

Leskisenoja (2016) sisällyttää kodin ja koulun yhteistyön osaksi perma-teorian kolmatta pilaria eli ihmissuhteita. Hän toteaa, miten lukuisat tutkimukset ovat osoittaneet, että perheen merkitys lapsen akateemisessa, emotionaalisisessa ja sosiaalisessa kehityksessä on erittäin suuri. Leskisenoja tuo ilmi koulun ja kodin yhteistyön eli kasvatuskumppanuuden olevan avainasemassa lapsen koulumenestyksen kannalta. Hän tarkastelee myös sitä, että vaikka kaikki koulun ja kodin välinen yhteistyö ei ole suoraan yhteydessä oppilaan koulusuoritukseen, niillä on kuitenkin merkittävä emotionaalinen arvo oppilaan kannalta. (Leskisenoja, 2016, s. 62–66).

Webster-Stratton (2011) tarkastelee yhteistyötä vanhempien kanssa lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen kehityksen näkökulmasta. Hän toteaa, että vakuuttavat tutkimustulokset osoittavat, että perheen osallistuminen lasten koulukasvatukseen edistää lasten koulumenestystä ja sosiaalisia taitoja. Webster-Stratton toteaa, että koulujen toimiessa perhekeskeisemmin se mahdollistaa oppilaiden tarpeiden palvelemisen paremmin ja näin ollen kouluissa pystytään keskittymään oppimistavoitteiden ohella myös oppilaiden sosiaalisen- ja tunne-elämän tarpeisiin. (Webster-Stratton, 2011, s. 6–7).

Sekä Webster-Stratton (2011) että Leskisenoja (2016) tuovat esiin kodin ja koulun yhteistyön väliset haasteet ja toteavat kasvatuskumppanuuden olevan aikaa vievä ja haasteellinen polku, joka vaatii sitoutumista kaikilta osapuolilta. Molemmat tutkijat kuitenkin korostavat kasvatuskumppanuuden olevan näiden haasteiden arvoista ja tuovan merkittäviä hyötyjä kaikille osapuolille, eli opettajalle, oppilaalle ja vanhemmille. (Webster-Stratton, 2011) ja (Leskisenoja, 2016). Webster-Stratton (2011) korostaa erityisesti kasvatuskumppanuuden myönteistä vaikutusta oppilaiden sosiaalisen ja akateemisen kehityksen näkökulmasta. Hän esittelee keinoja, joita opettaja voi käyttää edistämään vanhempien osallisuutta ja kasvatuskumppanuutta. Näiden keinojen myötä mahdollistuu myös oppilaiden sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen kehittyminen. Webster-Stratton korostaa myönteisyyttä viestinnässä vanhempien kanssa. Hän kannustaa esimerkiksi olemaan yhteydessä vanhempiin myönteisistä asioista, jolloin vanhemmat voivat huomata opettajan panostuksen lapsen oppimiseen ja myös lapsi saa vahvistusta myönteiselle toiminnalleen. Myönteisten asioiden huomioimisen lisäksi Webster-Stratton kannustaa kuuntelemaan vanhempia ja pyytämään vanhemmilta palautetta esimerkiksi opettajan omasta toiminnasta. Tämä on tärkeää esimerkiksi tilanteissa, joissa vanhemmat kohdataan negatiivisten asioiden valossa. Lisäksi Webster-Stratton korostaa vanhempien sitouttamista ja matalakynnyksisiä tapaamisia, joissa keskitytään lapsen tapisiin ja näkökulmaan. (Webster-Stratton, 2011, s. 6–27).

6. Tutkimuksen tulokset

Koen tutkimuksessani selvittäneeni laajasti ja monipuolisesti vastaukset tutkimuskysymyksiini. Kattavan ja monipuolisen kirjallisuuden avulla pystyin tarkastelemaan tutkimuskysymyksiäni useista erilaisista näkökulmista ja perehdyin tutkimuskysymyksiini liittyviin tutkimuksiin aihealueiden merkittävien ja perustavien tutkimusten ja kirjallisuuden kautta, sekä uudempien aiheista tehtyjen tutkimusten ja kirjallisuuden avulla. Tutkimuksessani onnistuin selvittämään aihealueitteni merkittäviä ja uraauurtavia tutkijoita. Tiivistän nyt tutkimukseni keskeisimmät ja merkittävimmät tulokset molempien tutkimuskysymysten osalta.

6.1 Positiivisen pedagogiikan ja sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen yhteys

Positiivisessa pedagogiikassa on keskiössä onnellisuuden ja hyvinvoinnin vaaliminen ja opettaminen (Seligman ym., 2009). Myös Avola ja Pentikäinen (2020) määrittelevät positiivisen pedagogiikan keskittyvän oppilaiden hyvinvointiin ja oppilaiden kukoistukseen, sekä oppimistulosten edistämiseen (Avola ja Pentikäinen, 2020, s.17–18). Trogen (2020) tuo esiin sen, miten positiivisessa kasvatuksessa hyvät ihmissuhteet nähdään kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäjänä. Hänen mukaansa lapsi, joka omaa hyvät sosiaaliset taidot kykenee luomaan ystävyys-suhteita melkein kuin itsestään ja on usein oppinut nämä taidot aikuisilta. (Trogen, 2020). Leskisenoja (2017) korostaa koulun ihmissuhteiden vaikuttavan kaikkein merkittävimmin oppilaiden kouluviihtyvyyteen ja parhaiten oppilaiden hyviä koulupolkuja voidaan edistää varmistamalla, että oppilaat saavat käydä koulua välittävissä ilmapiirissä hyvien kavereiden keskellä. Hän toteaa vielä tyydyttävien ihmissuhteiden olevan osa positiivisen pedagogiikan perusolettamuksia. (Leskisenoja, 2017, s. 9.) Uusitalo-Malmivaara (2014) yhdistää positiivisen pedagogiikan ja sosiaaliset taidot myös myönteisten tunnetilojen ja niiden kokemisen kautta. Hänen mukaansa myönteisiä tunteita tuntevat ihmiset luovat ja ylläpitävät helpommin sosiaalisia kontakteja ja positiiviset tunnetilat parantavat ihmisten sosiaalista liittymistä, joka osaltaan vaikuttaa ihmisen terveyteen ja hyvinvointiin (Uusitalo-Malmivaara, 2014, s.16). Positiivisessa pedagogiikassa arvostetaan siis vahvasti oppilaiden sosiaalisten taitojen kehittämistä, sillä sosiaaliset taidot ja hyvät ihmissuhteet nähdään edistävän merkittävästi oppilaiden kouluviihtyvyyttä, hyvinvointia ja menestymistä sekä opinnoissa, että muilla elämän osa-alueilla.

Emotionaalisten taitojen näkökulmassa positiivinen pedagogiikka keskittyy tunnetaitojen opettamiseen ja niiden eri osa-alueiden vahvistamiseen. Positiivisessa pedagogiikassa keskity-

tään tunnetaitojen osalta Avolan ja Pentikäisen (2019) mukaan erityisesti myönteisiin tunteisiin ja niiden merkitykseen ihmisen hyvinvoinnin lähteenä. He korostavat myönteisten tunteiden vaalimisen, huomaamisen ja vahvistamisen olevan positiivisen pedagogiikan mukainen tunnetaito. Heidän mukaansa etenkin myönteisillä tunteilla on siis positiivisessa pedagogiikassa keskeinen rooli, sillä nekin ovat yhteydessä onnellisuuden ja hyvinvoinnin lisääntymiseen. (Avola ja Pentikäinen, 2019, s.120, 122). Vaikka positiivisessa pedagogiikassa keskiössä on myönteiset tunteet, tilaa ja merkitystä annetaan kaikille tunteille, myös negatiivisille. Leskisenoja (2017) kirjoittaa, miten positiivisessa pedagogiikassa ei pyritä siihen, että oppilaat olisivat aina hymyileviä ja onnellisia, vaan että heille muodostuisi kestävä käsitys elämän merkityksellisyydestä ja arvosta. Hän pitää positiivisessa pedagogiikassa tunnetaitojen osalta merkittävänä positiivisten ja negatiivisten tunteiden tasapainoa ja myönteisten tunteiden kautta vastoinkäymisten kohtaamisen oppimista. (Leskisenoja, 2017, s.7–8). Myös Kumpulainen ja kollegat (2014) sisällyttävä positiiviseen pedagogiikkaan kielteiset tunteet ja haasteelliseksi koetut asiat ja näiden käsittelemisen. Nämä ovat heidän mielestään osa lasten oppimista ja hyvinvointia edistävää kasvatustoimintaa. (Kumpulainen ym., 2014, s.203).

Tutkimuksessani huomattavana tuloksena selvisi, että positiivisessa pedagogiikassa on vahva yhteys, sekä sosiaaliin, että emotionaaliin taitoihin ja niiden opettamiseen erityisesti hyvinvoinnin ja sen lisäämisen näkökulmasta.

6.2 Positiivisen pedagogiikan vaikutus oppilaiden sosiaaliin ja emotionaaliin taitoihin

Kuten tutkimuksessani on usein tullut ilmi, on positiivisessa pedagogiikassa keskeistä myönteiset tunteet, hyvinvoinnin edistäminen ja välittävä ja lämmin ilmapiiri. Tarkastelin opettajan keinoja vahvistaa oppilaiden sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja positiivista pedagogiikkaa hyödyntämällä perma-teorian valossa, joka on positiivisen psykologian hyvinvointiteoria. Trogen (2020) esitteli näkemyksen rakkauspohjaisesta kasvatuksesta, jossa kasvattaja luo lapsille turvallisen ja myönteisen ilmapiirin osoittamalla lapsille lämpöä ja rakkautta. Rakkauspohjainen kasvatusta kehittää Trogenin mukaan useita lapsen sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja ja samalla lapsi oppii myös rakastamaan ja kunnioittamaan muita ihmisiä. (Trogen, 2020, s.20). Tutkimuksessani kävi ilmi se, miten oppilaat oppivat sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja opettajalta sosiaalisen mallintamisen avulla, joten opettajan näyttämä esimerkki sosiaalisissa tilanteissa ja tunteiden käsittelyssä on suuressa roolissa oppilaiden sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen kehityksen näkökulmasta.

Tutkimuksessani halusin selvittää myös miten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen kehitykseen vaikuttaa ihmisen synnynnäiset piirteet. Tutkimuksessani kävikin selväksi, että sosiaalisten taitojen kehitykseen vaikuttaa keskeisesti ihmisen sosiaalinen älykkyys ja emotionaalisten taitojen taustalla on ihmisen tunneäly. Goleman (1997) ja (2007) näkee sekä sosiaalisen älykkyuden että tunneälyn olevan kehitettäviä ominaisuuksia ihmisessä. Hän on myös halunnut erottaa tunneälyn ja sosiaalisen älykkyuden toisistaan, sillä näin hänen mukaansa pystytään tarkastella molempia tarkemmin ja yksityiskohtaisemmin. (Goleman, 2007, s.92). Tutkimuksessani tärkeä huomio oli se, että vaikka tunneäly ja sosiaalinen älykkyys ovat synnynnäisiä piirteitä, niiden kehittäminen nähdään mahdollisena. Sosiaalisen älykkyuden ja tunneälyn lisäksi sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen kehitykseen vaikuttaa myös ihmisen synnynnäinen temperamentti. Temperamenttipiirteiden vaikutusta ihmisen sosiaalisuuteen ja emotionoihin on tutkinut Liisa Keltikangas-Järvinen, jonka mukaan sosiaalisuus ja sensitiivisyys ovat temperamenttipiirteitä, jotka ovat suuressa roolissa sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen kehityksessä. Opettajan on siis tärkeää huomioida sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja opettaessaan oppilaiden erilaisten synnynnäisten piirteiden vaikutus näiden taitojen kehitykseen. Tämä kulkee kuitenkin hyvin käsi kädessä positiivisen pedagogiikan kanssa, sillä positiivisessa pedagogiikassa keskitytään yksilön vahvuuksien löytämiseen ja vaalimiseen.

Trogen (2020) esitteli positiivisen kasvatuksen peruspilarit, jotka olivat yhteys, kunnioitus, ennakointi, empaattinen johtajuus ja positiiviset rajat. (Trogen, 2020). Tarkastelin näistä pilareista yhteyttä, kunnioitusta ja ennakointia. Tarkastelin, miten nämä pilarit ovat yhteydessä permateoriaan ja Leskisenoja (2016) käsitteli väitöskirjassaan samojen aiheiden yhteyttä permateoriaan. Sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen näkökulmaa käsittelin Webster-Strattonin (2011) avulla. Hänen mukaansa yhteydellä, oppilaiden kunnioituksella ja ennakoinnilla on mahdollisuus vahvistaa oppilaiden sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja.

Leskisenoja (2016) esitteli permateoriaan liittyvän myös kodin ja koulun välisen yhteistyön. Webster-Strattonin (2011) mukaan kodin ja koulun välisellä toimivalla yhteistyöllä on merkittävä rooli oppilaiden sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen kehityksen kannalta.

Opettaja voi positiivisen pedagogiikan peruspilareita noudattamalla vahvistaa oppilaiden sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja monipuolisesti ja tehokkaasti. Samalla positiivinen ja myönteinen opettaja, joka itsekin omat hyvät sosiaaliset ja emotionaaliset taidot toimivat malliesimerkinä oppilaille, jotka oppivat ja omaksuvat paljon opettajan toiminnasta.

7. Pohdinta

Tutkimuksessani selvitin vastauksia molempiin valitsemini tutkimuskysymyksiin ja pyrin luomaan monipuolisen ja kattavan katsauksen aiheeseen. Tutkimuksessani pyrin löytämään kattavan joukon lähteitä, jotka perustuivat sekä aiheideni keskeisimpiin ja merkittävimpiin tutkimustuloksiin ja tutkijoihin, sekä uudempiin ja ajankohtaisempiin tutkimuksiin ja kirjallisuuteen aiheistani. Pyrin myös käyttämään tutkimuksessani aineistoja ja kirjallisuutta, jotka ovat vertaisarvioituja tai joita on hyödynnetty lähteinä muissa aiemmin tehdyistä tutkimuksista aihepiiriini liittyen. Hyödynsin sekä kansainvälistä, että suomalaista tutkimusta, joka palvelee mielestäni tutkimustani ja sen luotettavuutta, vahvistettavuutta ja yleistettävyyttä myös Suomen koulukontekstiin. Tutkimuksessani pyrin huomiomaan eettisyyden tutkimuseettisen neuvottelukunnan mukaisella ohjeistuksella, jossa ohjataan noudattamaan tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja, jotka ovat rehellisyys, yleinen huolellisuus ja tarkkuus. Tutkimuksessani huomioin myös muiden tutkijoiden tekemän työn ja viittaan muiden tekemiin tutkimuksiin ja julkaisu ihin asianmukaisella tavalla.

Positiivinen pedagogiikka tutkimuskohteena oli mielenkiintoinen ja innostava. Opin tutkimusta toteuttaessani useita keinoja hyödyntää positiivista pedagogiikkaa luokanopettajan työssä ja sen avulla avaimia vahvistaa myös oppilaiden sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja. Opettajan työn lähestyminen positiivisen pedagogiikan valossa tuo esiin paljon myönteisiä, innostavia ja mielenkiintoisia mahdollisuuksia. Positiivisen pedagogiikan keinojen hyödyntäminen mahdollistaa sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen vahvistamisen lisäksi monia muita erittäin merkityksellisiä asioita koulumaailmassa. Positiivisen pedagogiikan keinoin vahvistetaan oppilaiden, luokan ja koko koulun myönteistä ilmapiiriä ja edistetään kaikkien hyvinvointia, joka on erityisen tärkeä asia nyt ja aina.

Jatkotutkimusaiheiden osalta näen positiivisessa pedagogiikassa paljon potentiaalia ja merkityksellisyyttä. Positiivisen pedagogiikan mahdollisuuksia olisi mielenkiintoista tarkastella erityisopetuksen näkökulmasta. Positiivisen pedagogiikan ja sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen näkökulmasta jatkotutkimusaihe voisi liittyä esimerkiksi keskittyen oppilaisiin, joilla on erityisiä haasteita sosiaalisessa ja emotionaalisisessa kyvykkyydessä. Tutkimuksessa voitaisiin pyrkiä selvittämään positiivisen pedagogiikan mahdollisuuksia sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen kehityksen haasteissa.

Lähteet

- Ahonen, L. (2017). Haastavat kasvatustilanteet: Lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja. PS-kustannus.
- Avola, P., Pentikäinen, V., & Kuusniemi, E. (2020). Kukoistava kasvatustilanne: Positiivisen pedagogiikan ja laaja-alaisen hyvinvointiopetuksen käsikirja. BEEhappy Publishing.
- Barnes, J.V. (2020). Building Confidence, Resilience and Emotional Intelligence in Young Children : A Practical Guide Using Growth Mindset, Forest School and Multiple Intelligences. Jessica Kingsley Publishers
- Darling-Hammond, J. (2015). Social and emotional learning – critical skills for building healthy schools. Teoksessa: Durlak, J. A., Domitrovich, C. E., Weissberg, R. P., & Gullotta, T. P. (toim.), Handbook of social and emotional learning: Research and practice. (s. 11–13). Guilford Press.
- Durlak, J. A., Domitrovich, C. E., Weissberg, R. P., & Gullotta, T. P. (2015). Social and emotional learning- past, present and future. Teoksessa: Durlak, J. A., Domitrovich, C. E., Weissberg, R. P., & Gullotta, T. P. (toim.), Handbook of social and emotional learning: Research and practice. (s. 3–5). Guilford Press.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Goleman, D., Jänisniemi, L., & Paajanen, A. (2007). Sosiaalinen äly. Otava.
- Goleman, D., & Kankaanpää, J. (1997). Tunneäly: Lahjakkuuden koko kuva. Otava.
- Jalovaara, E. (2005). Tunnetaidot tiedon rinnalle kasvatuksessa. Pilot-kustannus.
- Keltikangas-Järvinen, L. (2010). Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. WSOY.

- Kumpulainen, K., Mikkola, A., Rajala, A., Hilppö, J. & Lipponen, L. (2015). Positiivisen pedagogiikan jäljillä. Teoksessa: Uusitalo-Malmivaara, L. (toim.), Positiivisen psykologian voima (s. 224–242). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kuorelahti, M., Lappalainen, K., & Viitala, R. (2012). Sosioemotionaalinen kompetenssi ja osallisuuden kokemus. Teoksessa: Jahnukainen, M. (toim.), Lasten erityishuolto ja -opetus Suomessa (s. 201–216). Tampere: Vastapaino.
- Lahtinen, A., & Rantanen, J. (2019). Tunnetaidot opetustyössä: Opas haastaviin tilanteisiin. PS-kustannus.
- Leskisenoja, E. (2016). Vuosi koulua, vuosi iloa: PERMA- teoriaan pohjautuvat luokkakäytännöt kouluiloon edistäjinä. Lapin yliopisto.
- Leskisenoja, E. (2017). Positiivisen pedagogiikan työkalupakki. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Malouff, J. M., & Schutte, N. S. (2014). Activities to enhance social, emotional, and problem-solving skills : ninety activities that teach children, adolescents, and adults skills crucial to success in life: Vol. Third edition. Charles C Thomas Publisher, Ltd.
- Norrish, J. M., Williams, P., O'Connor, M., & Robinson, J. (2013). An applied framework for positive education. *International Journal of Wellbeing*, 3(2), 147–161
- Ojanen, M. (2022). Positiivinen psykologia (1. ebook edition.). SAGA Egmont.
- Opetushallitus. (2016). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 (4. p.). Määräykset ja ohjeet 2014:96. Haettu osoitteesta https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Salminen, A. (2011). Mikä kirjallisuuskatsaus?: Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopisto.
- Salmivalli, C. (2005). Kaverien kanssa: Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. PS-kustannus.

- Seligman, M. E. P. (2011). Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being. New York: Simon & Schuster
- Seligman, M. E., Ernst, R. M., Gillham, J., Reivich, K., & Linkins, M. (2009). Positive education: Positive psychology and classroom interventions. *Oxford review of education*, 35(3), 293–311.
- Seligman, M. E. P., & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive Psychology. An Introduction. *American Psychologist* 55(1). Haettu osoitteesta <https://web.s.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=12&sid=9124a095-b5cb-40b7-ae04-cf44edf59764%40redis>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (1.3.2023). Lasten mielenterveys ja mielenterveyden häiriöt. Haettu osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyshairiot/lasten-mielenterveys-ja-mielenterveyden-hairiot>
- Trogen, T. (2020). Positiivinen kasvatus. PS-kustannus.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2019). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Haettu osoitteesta https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf
- Uusitalo-Malmivaara (2014). Positiivinen psykologia – mitä se on? Teoksessa: Uusitalo-Malmivaara, L. (toim.), Positiivisen psykologian voima (s.14–21). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Uusitalo-Malmivaara, L., & Vuorinen, K. (2017). Huomaa hyvä!: Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luontevahvuutensa. PS-kustannus.
- Virtanen, M. (2015). Kuusi askelta tunnetaitajaksi: Emotionaalisen osaamisen kehittämismalli opettajalle. PS-kustannus.
- Webster-Stratton C, & Reid MJ. (2004). Strengthening social and emotional competence in young children -- the Foundation for Early School Readiness and Success: Incredible Years

Classroom Social Skills and Problem-Solving Curriculum. *Infants & Young Children: An Interdisciplinary Journal of Early Childhood Intervention*, 17(2), 96–113. Haettu osoitteesta <https://web-s-ebSCOhost-com.pc124152.oulu.fi:9443/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&sid=78aa9e84-6665-4641-ad4b-afdfa470657%40redis>

Webster-Stratton, C. (2011). Kuinka edistää lasten sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja. Profami.